

Avalent>Perekonnaasjad ja pärimine>Abielu lahutamine ja kooselu lõpetamine

Abielu lahutamine ja kooselu lõpetamine

Portugal

1 Millistel tingimustel abielu lahutatakse?

Portugalis võib lahutuse saada vastastikusel nõusolekul, või kui üks pool ei ole lahutusega nõus, kohtuliku lahutusena (tsiviilseadustiku (*Código Civil*) artikli 1773 lõige 1).

Vastastikusel kokkuleppel lahutus eeldab, et mõlemad abikaasad on leppinud kokku abielu lahutamises ja põhimõtteliselt ka abi vajavale abikaasale elatise maksmises, vanema hooldusõiguse teostamises seoses alaealiste lastega, abikaasade ühise kodu kasutamises ja vajaduse korral lemmikloomade eest hoolitsemises (tsiviilseadustiku artikli 1775 lõige 1).

Kohtuliku lahutuse korral esitab üks abikaasa teise vastu hagi, tuginedes seaduslikult kindlaks tehtud asjaoludele või muudele asjaoludele, mis olenemata abikaasadele omistatavast süüst tõendavad abielu pöördumatut lõppemist (tsiviilseadustiku artikli 1773 lõige 3 ja artikkel 1781).

2 Millistel alustel abielu lahutatakse?

Kui abielu lahutatakse vastastikusel kokkuleppel, ei pea abikaasad oma avaldust põhjendama.

Kohtuliku lahutuse alused on järgmised (tsiviilseadustiku artikkel 1781):

de facto lahusele ühe täisaasta jooksul – *de facto* lahuseluga on tegemist siis, kui abikaasadel puudub kooselu ning üks abikaasadest või kumbki neist ei soovi kooselu taastada (tsiviilseadustiku artikkel 1782);

muutus teise abikaasa vaimses tervises, mis on kestnud juba üle aasta ja mis oma raskusastme tõttu seab ohtu kooselu võimalikkuse;

isik on ära olnud vähemalt ühe aasta ning temaga ei ole sel ajal olnud mingit kontakti;

mis tahes muud asjaolud, mis olenemata abikaasadele omistatavast süüst tõendavad abielu pöördumatut lõppemist.

3 Millised on abielu lahutamise õiguslikud tagajärjed seoses

3.1 abikaasadevaheliste isiklike suhetega (nt perekonnanimi)

Abielu lõpeb lahutusega ning lahutel on samasugused õiguslikud tagajärjed nagu abielu lõppemisel surma korral, välja arvatud seaduses sätestatud erandjuhtudel (tsiviilseadustiku artikkel 1788).

Lahutuse tagajärjed seoses abikaasadevaheliste varaliste suhetega hakkavad kehtima hetkest, mil lahutusotsus muutub lõplikuks ja selle peale ei ole enam võimalik esitada apellatsiooni, kuid neid tagajärgi kohaldatakse tagasiulatavalt alates hagiavalduse esitamise kuupäevast (tsiviilseadustiku artikli 1789 lõige 1).

Kui menetluse käigus leiab kinnitust abikaasade *de facto* lahusele, võib emb-kumb abikaasadest nõuda, et lahutuse tagajärgi kohaldataks tagasiulatavalt alates lahusele algamise päevast vastavalt otsuses sätestatule (tsiviilseadustiku artikli 1789 lõige 2).

Olenemata lahutusest, võib abikaasa perekonnanime võtnud pool selle alles jätta, kui abikaasa on sellega nõus või kui kohus annab selleks loa, võttes arvesse esitatud põhjendusi. Endise abikaasa nõusoleku võib anda notariaalse dokumendi, kohtus koostatud dokumendi (menetlusosalise poolt kohtumenetluse protokollil kantud tahteavaldus) või perekonnaseisuametniku juuresolekul tehtud avalduse kujul. Endise abikaasa perekonnanime kasutamise loa avalduse võib kohtule esitada lahutusmenetluse käigus või eraldi menetluse raames ning seda isegi pärast abielu lahutamist (tsiviilseadustiku artikkel 1677-B).

3.2 vara jagamisega abikaasade vahel

Lahutuse korral ei tohi kumbki abikaasa saada rohkem, kui ta oleks saanud juhul, kui abielu oleks sõlmitud sellise korra alusel, mille kohaselt käsitatakse abikaasade vara ühisvarana (*regime da comunhão de adquiridos*) – tsiviilseadustiku artikkel 1790).

Kumbki abikaasa kaotab kõik teiselt abikaasalt või kolmandalt isikult seoses abieluga saadud või saada olevad või abieluseisusest tulenevad hüved, olenemata sellest, kas nende hüvede saamise õigus on saadud enne või pärast abielu sõlmimist. Hüvede andja võib otsustada, et hüved kanduvad edasi abielust sündinud lastele (tsiviilseadustiku artikkel 1791).

Lahutuse tagajärjed seoses abikaasadevaheliste varaliste suhetega hakkavad kehtima hetkest, mil lahutusotsus muutub lõplikuks ja selle peale ei ole enam võimalik esitada apellatsiooni, kuid neid tagajärgi kohaldatakse tagasiulatavalt alates hagiavalduse esitamise kuupäevast (tsiviilseadustiku artikli 1789 lõige 1).

Kui menetluse käigus leiab kinnitust abikaasade *de facto* lahusele, võib emb-kumb abikaasadest nõuda, et lahutuse tagajärgi kohaldataks tagasiulatavalt alates lahusele algamise päevast vastavalt otsuses sätestatule (tsiviilseadustiku artikli 1789 lõige 2).

Kohus võib abikaasade ühise kodu üürimisõiguse anda ühele abikaasadest tema avalduse alusel, olenemata sellest, kas see kodu on abikaasade ühisvara või kuulub teisele abikaasale, võttes sealjuures eelkõige arvesse mõlema abikaasa vajadusi ja abielust sündinud laste huve. Kodu üürimise suhtes kohaldatakse eluruumide üüri käsitlevaid norme, kuid kohus võib kokkuleppe tingimused kindlaks määrata pärast abikaasade ärakuulamist ning võib lõpetada üürilepingu üürileandja nõudmisel, kui see on põhjendatud ülekaalukate asjaoludega. Kindlaksmääratud tingimusi – olenemata sellest, kas need tingimused on kindlaks määratud abikaasadevahelise kokkuleppe heakskiitmise või kohtumäärusega – võib muuta hagita menetlusi käsitlevate üldnormide kohaselt (tsiviilseadustiku artikkel 1793).

3.3 abikaasade alaealiste lastega

Lahutuse, lahusele, abielu tühistuse tuvastamise või kehtetuks tunnistamise korral määratakse lastega seotud küsimused, neile makstav elatis ja elatise maksmise viis kindlaks vanematevahelises kokkuleppes, mille peab heaks kiitma kohus (või perekonnaseisuametnik (*Conservador do Registo Civil*) vastastikusel kokkuleppel algavat lahusele või toimuvat lahutust käsitleva menetluse raames) (tsiviilseadustiku artikli 1905 lõige 1 ja artikkel 1776-A).

Vanema hooldusõigust reguleerivad menetlust, mis toimub perekonnaseisuametis (*Conservatória do Registo Civil*), reguleerivad Portugali rahvastikuregistri seadustiku (*Código do Registo Civil*) artiklid 274-A, 274-B ja 274-C.

Kokkuleppe puudumise korral teeb otsuse kohus, pidades silmas alaealise huve, sealhulgas huvi säilitada lähedased suhted mõlema vanemaga, soodustades kokkulepete sõlmimist ja kiites need heaks või tehes otsuseid, mis soodustavad lapse piisavat suhtlemist mõlema vanemaga ja vastutuse jagamist mõlema vanema vahel. Alaealise hooldusõigus võidakse anda ühele vanematest, kolmandale isikule või ümberkasvatuse- või hooldusasutusele (tsiviilseadustiku artikli 1906 lõige 8).

Lisateabe saamiseks vt teabeleht „Vanemlik vastutus – lapse isikuhooldusõigus ja suhtlusõigus“.

3.4 abikaasa ülalpidamise kohustusega?

Mõlemad abikaasad peavad ennast pärast lahutust ise üleval pidama. Ükskõik kummal abikaasal on olenemata lahutuse liigist õigus saada elatist. Õiglust silmas pidades võidakse elatise saamise õiguse andmisest keelduda (tsiviilseadustiku artikli 2016 lõiked 1, 2 ja 3).

Elatise summa kindlaksmääramisel peab kohus arvesse võtma abielu kestust, abikaasade panust pere finantsvarasse, abikaasade vanust ja tervislikku seisundit, nende kutsekvalifikatsiooni ja tööhõivevõimalusi, aega, mis neil tõenäoliselt kulub ühiste laste üleskasvatamisele, nende sissetulekut ja tulu, uue abielu või abieluvälise kooselu olemasolu ning üldiselt kõiki asjaolusid, mis mõjutavad elatist saava abikaasa vajadusi ja elatist maksva isiku võimalusi (tsiviilseadustiku artikli 2016-A lõige 1).

Kohus peab esikohale seadma ülalpidamiskohustuslasest abikaasa mis tahes ülalpidamiskohustused lapse ees võrreldes kohustustega, mis tulenevad lahutusest ja on seotud elatise maksimisega endisele abikaasale (tsiviilseadustiku artikli 2016-A lõige 2).

Ülalpidamist saama õigustatud abikaasal ei ole õigust nõuda abielu-aegse elatustaseme säilitamist (tsiviilseadustiku artikli 2016-A lõige 3).

Lisateabe saamiseks vt teabeleht „Elatis“.

4 Mida tähendab õigusmõiste „lahuselu“ igapäevaelus?

Lahuselu tulemusel ei lõpe abielu, vaid lõpevad kooselu ja abistamisega seotud kohustused, ilma et see mõjutaks õigust saada elatist. Lahuseluga kaasnevad samasugused varalised tagajärjed nagu abielu lõpetamisega (tsiviilseadustiku artikkel 1795-A).

Lahuselu lõpeb abikaasade leppimise või abielu lõpetamisega (tsiviilseadustiku artikkel 1795-B).

5 Millised on lahuselu eeltingimused?

Lahuselu tingimused – olenemata sellest, kas lahuselu on kohtulikult määratud või vastastikusel kokkuleppel – on *mutatis mutandis* samasugused nagu lahutuse korral (tsiviilseadustiku artikkel 1794).

6 Millised on lahuselu õiguslikud tagajärjed?

Nagu on kirjeldatud vastuses 4. küsimusele, lõpevad lahuselu tulemusel kooselu ja abistamisega seotud kohustused, ilma et see mõjutaks õigust saada elatist. Lahuseluga kaasnevad samasugused varalised tagajärjed nagu abielu lõpetamisega (tsiviilseadustiku artikkel 1795-A).

Lahutust käsitlevaid sätteid kohaldatakse lahuselu suhtes *mutatis mutandis* (tsiviilseadustiku artikkel 1794).

Lahuselu võidakse asendada lahutusega, kuigi lahuselu ei ole abielu lahutamise eeltingimus ega lahutusmenetluse üks etapp. Kui abikaasad ei ole ära leppinud ühe aasta jooksul pärast seda, kui lahuselu võimaldav kohtumäärus (olenemata sellest, kas lahuselu on kohtulikult määratud või vastastikusel kokkuleppel) muutus lõplikuks ega kuulu edasikaebamisele, võib emb-kumb neist taotleda lahuselu asendamist lahutusega. Kui seda taotlevad mõlemad abikaasad, ei ole nimetatud perioodi vaja järgida ja kohtuotsus tehakse kohe (tsiviilseadustiku artikli 1975-D lõiked 1 ja 2).

Kui lahuselu asendamist lahutusega taotleb üks abikaasadest, teavitatakse teist abikaasat isiklikult või tema esindaja kaudu võimalusest esitada 15 päeva jooksul vastuväited, mis võivad põhineda vaid abikaasade leppimisel (tsiviilkohtumenetluse seadustiku (*Código de Processo Civil*) artikli 993 lõiked 3 ja 4). Pärast tõendite saamist teeb kohus vaidlustuse kohta otsuse 15 päeva jooksul (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 986 lõige 3).

Lahuselu asendamist lahutusega võib taotleda ka igas perekonnaseisuametis (13. oktoobri 2001. aasta dekreet-seaduse nr 272/2001 (prokuratuuri ja perekonnaseisumetite pädevusse kuuluvad menetlused) artikli 5 lõike 1 punkt e ja artikkel 6). Faktiliselt ja õiguslikult põhjendatud avaldus tuleb esitada perekonnaseisumetile koos tõendusmaterjali ja dokumentaalsete tõenditega (13. oktoobri 2001. aasta dekreet-seaduse nr 272/2001 (prokuratuuri ja perekonnaseisumetite pädevusse kuuluvad menetlused) artikli 7 lõige 1).

Asjast puudutatud isikut teavitatakse võimalusest esitada 15 päeva jooksul vastuväited ning esitada tõendusmaterjali ja dokumentaalseid tõendeid (13. oktoobri 2001. aasta dekreet-seaduse nr 272/2001 (prokuratuuri ja perekonnaseisumetite pädevusse kuuluvad menetlused) artikli 7 lõige 2).

Kui asjast puudutatud isik vastuväiteid ei esita, leitakse, et avaldaja märgitud asjaolud on tõendatud, ja perekonnaseisumetnik rahuldab avalduse pärast õigusnõuete täitmise kontrollimist (13. oktoobri 2001. aasta dekreet-seaduse nr 272/2001 (prokuratuuri ja perekonnaseisumetite pädevusse kuuluvad menetlused) artikli 7 lõige 3).

Kui asjast puudutatud isik esitab vastuväited, korraldab perekonnaseisumetnik 15 päeva jooksul lepituskohutimise ning võib ette näha õigustoimingute tegemise ja selliste tõendite esitamise, mis on vajalikud õigusnõuete täitmise kontrollimiseks (13. oktoobri 2001. aasta dekreet-seaduse nr 272/2001 (prokuratuuri ja perekonnaseisumetite pädevusse kuuluvad menetlused) artikli 7 lõiked 4 ja 5).

Kui asjast puudutatud isik esitab vastuväited ja kokkuleppele ei jõuta, palutakse pooltel esitada oma argumentid ja taotleda uute tõendite esitamist kaheksa päeva jooksul. Seejärel saadetakse asi arutamiseks sellele pädevale esimese astme kohtule, kelle tööpiirkonnas asjaomane perekonnaseisumet asub (13. oktoobri 2001. aasta dekreet-seaduse nr 272/2001 (prokuratuuri ja perekonnaseisumetite pädevusse kuuluvad menetlused) artikkel 8).

Kui asi on suunatud menetlemiseks kohtusse, käsib kohtunik esitada tõendid ja määrab kindlaks kohtuistung toimimise aja (13. oktoobri 2001. aasta dekreet-seaduse nr 272/2001 (prokuratuuri ja perekonnaseisumetite pädevusse kuuluvad menetlused) artikkel 9).

7 Mida tähendab mõiste „abielu kehtetuks tunnistamine“ igapäevaelus?

Abielu kehtetuks tunnistamine tähendab abielu õigusmõju lõpetamist, tuginedes abielu mõjutavale olulisele puudusele.

8 Millised on abielu kehtetuks tunnistamise eeltingimused?

Kehtetuks võib tunnistada abielu, mis on sõlmitud järgmistel tingimustel (tsiviilseadustiku artikkel 1631):

- kui on olemas mõni kehtetuks tunnistamist põhjustav asjaolu (absoluutne või suhteline);
- kui puudub ühe või mõlema abikaasa nõusolek või kui nõusolek anti ekslikult või sunni all;
- kui kohal ei viibinud tunnistajad, ehkki see oli seadusega nõutud.

Allpool on esitatud absoluutsed takistused, mille esinemisel ei saa asjaomased isikud abielu sõlmida (tsiviilseadustiku artikkel 1601):

- isik on noorem kui 16aastane;

- isikul on diagnoositud dementsus (isegi kui esineb selgeid perioode) ning ta on vaimse tervise häire tõttu teovõimetu või ei tohi abielu sõlmida;
- isik on juba abielus (abielu on sõlmitud katoliiklikult või ilmalikult), isegi kui sündide, surmade ja abielude registrisse ei ole vastavat kannet tehtud.

Allpool on esitatud suhtelised takistused, mille esinemisel ei saa asjaomased isikud abielu sõlmida (tsiviilseadustiku artikkel 1602):

- otsene veresugulus;

- varasem vanemliku vastutuse suhe;

- teise ringi küljjoones veresugulus;

- otsene hõimlus;

- üks abikaasadest on varem süüdi mõistetud teise poole abikaasa mõrvas või mõrvakatses või on olnud sellise teo kaasosaline.

Abielu võib tunnistada kehtetuks nõusoleku puudumise alusel (tsiviilseadustikuartikkel 1635):

- kui abielu sõlmimise ajal ei olnud üks pool oma teost teadlik ajutise puude tõttu või muul põhjusel;

- ühte poolt eksitati seoses teise poole tegeliku füüsilise identiteediga;

- kui nõusolek saadi füüsilise sunni avaldamise tulemusel;

- kui nõusolek on võltsitud.

Veale, mille tõttu on nõusolek kehtetu, saab abielu kehtetuks tunnistamisel tugineda üksnes siis, kui see on seotud teise abikaasa oluliste isikuomadustega, see on vabandatahv ning kui on tõestatud, et vastasel korral ei oleks abielu sõlmitud (tsiviilseadustiku artikkel 1636).

Moraalse sunni avaldamise tulemusel sõlmitud abielu võib kehtetuks tunnistada, kui ühte poolt on tõsiselt ja ebaseaduslikult ähvardatud ja tema hirm ähvarduse elluviimise ees oli põhjendatud (tsiviilseadustiku artikli 1638 lõige 1).

Kui keegi pressib nõusoleku teiselt poolt välja teadlikult ja ebaseaduslikult, lubades, et sel juhul ei kahjusta tema või keegi teine seda isikut, on see võrdsustatud ebaseadusliku ähvardusega (tsiviilseadustiku artikli 1638 lõige 2).

Nõusoleku andmine abieluteremoonia ajal kujutab endast eeldust, et abikaasad mitte ainult ei soovi abielluda, vaid ka seda, et nende nõusolek ei ole saadud vea tõttu või sunni teel (tsiviilseadustiku artikkel 1634).

9 Millised on abielu kehtetuks tunnistamise õiguslikud tagajärjed?

Kui mõlemad abikaasad on ilmaliku abielu sõlminud heas usus, avalduvad selle abielu kehtetuks tunnistamise tagajärjed neile ja kolmandatele isikutele siis, kui vastav kohtuotsus muutub lõplikuks ja ei kuulu enam edasikaebamisele (tsiviilseadustiku artikli 1647 lõige 1).

Kui abielu sõlmis heas usus vaid üks abikaasa, võib vaid see abikaasa nõuda abieluseisusest tulenevaid hüvesid ja olla vastu sellele, et neid võimaldatakse kolmandatele isikutele, tingimusel et see peegeldab pelgalt abikaasadevahelisi suhteid (tsiviilseadustiku artikli 1647 lõige 2).

Leitakse, et heauskselt on abiellunud abikaasa, kes sõlmib abielu, teadmata asjaolust, mille alusel on abielu tühine või kehtetu, või kelle nõusolek on temalt välja pressitud füüsilise või moraalse sunni teel (tsiviilseadustiku artikli 1648 lõige 1).

Heauskuse tunnustamine kuulub riiklike kohtute pädevusse. Abikaasade heauskust eeldatakse (tsiviilseadustiku artikli 1648 lõiked 2 ja 3).

Kui abielu on tühistatud või kehtetuks tunnistatud, on heausksel abikaasal õigus ülalpidamisele pärast seda, kui otsus muutub lõplikuks ja ei kuulu edasikaebamisele või kui otsus on registreeritud (tsiviilseadustiku artikkel 2017).

10 Kas abielulahutusega seotud küsimusi on võimalik lahendada kohtuväliselt?

Enne lahutusmenetluse alustamist peab perekonnaseisuamet või kohus teavitama abikaasasid perelepituse teenuste olemasolust ja eesmärkidest (tsiviilseadustiku artikkel 1774 ja 13. oktoobri 2001. aasta dekreet-seaduse nr 272/2001 (prokuratuuri ja perekonnaseisuametite pädevusse kuuluvad menetlused) artikli 14 lõige 3).

Perelepitus on kohtuvälise meetod peresuhetes tekkivate konfliktide lahendamiseks ning selle käigus püüavad pooled oma isikliku ja otsese osalusega jõuda lepitaja abil kokkuleppele.

Selle alternatiivse vaidluste lahendamise meetodi kasutamise tulemusel võidakse lahendada konfliktid, mis tulenevad vanema hooldusõiguse teostamist puudutavast korraldusest ja selle muutmisest ning selle korralduse mittejärgimisest, lahutusest ja lahuselust, lahusele asendamisest lahutusega, lahus elavate abikaasade leppimisest, ajutise või lõpliku elatise määramisest ja muutmisest, perekonna kodu määramisest teatavale isikule, teise abikaasa perekonnanime kasutamise keelamisest ja endise abikaasa perekonnanime kasutamise lubamisest (9. novembri 2018. aasta normatiivse määruse (*Despacho Normativo*) nr 13/2018 (millega reguleeritakse 22. augusti 2007. aasta määrusega nr 18 778/2007 loodud perelepitussüsteemi toimimist ja kiidetakse heaks määrus, millega reguleeritakse lepitajate valimise korda lepitusteenuste osutamiseks perelepitussüsteemi raames) artikkel 4).

Perelepitaja on justiitsministeeriumi (*Ministério da Justiça*) litsentseeritud spetsialist, kes vastutab kohtumiste sõltumatu ja erapooletu korraldamise eest eesmärgiga aidata pooltel jõuda omavahel kokkuleppele (9. novembri 2018. aasta normatiivse määruse nr 13/2018 (millega reguleeritakse 22. augusti 2007. aasta määrusega nr 18 778/2007 loodud perelepitussüsteemi toimimist ja kiidetakse heaks määrus, millega reguleeritakse lepitajate valimise korda lepitusteenuste osutamiseks perelepitussüsteemi raames) artikkel 7).

Lahutus vastastikusel kokkuleppel võib taotleda perekonnaseisuametis, välja arvatud olukordades, mis tulenevad kohtuliku lahutuse käigus saavutatud kokkulepetest (tsiviilseadustiku artikkel 1779), ja tingimusel et vastastikusel kokkuleppel abielu lahutamise avaldusele on lisatud üksikasjalik loetelu paari ühisvarast, abikaasade kodu kasutamise kokkulepe, ülalpidamist vajavale abikaasale elatise maksmist käsitlev kokkulepe ning tõend kohtuotsuse kohta, millega reguleeritakse vanema hooldusõigust, või kokkulepe vanema hooldusõiguse kohta seoses mis tahes alaealiste lastega, kui kohus ei ole selles küsimuses varem otsust teinud (Portugali rahvastikuregistri seadustiku artikli 272 lõige 1).

11 Kuhu tuleb esitada abielu lahutamise, lahusele või abielu kehtetuks tunnistamise avaldus? Millised on avalduse vorminõuded ja millised dokumendid tuleb lisada?

Lahusele ja abielu lahutamine vastastikusel kokkuleppel

Lahusele ja abielu lahutamist vastastikusel kokkuleppel saavad perekonnaseisuametis taotleda mõlemad abikaasad vastastikusel kokkuleppel. Avaldusele tuleb lisada järgmised dokumendid (Portugali rahvastikuregistri seadustiku artikli 272 lõige 1):

ühisvara üksikasjalik loetelu, esitades vara vastava väärtuse, või kui abikaasad otsustavad vara jagada, siis jagamiskokkulepe või avaldus sellise kokkuleppe sõlmimiseks;

tõend kohtuotsuse kohta, millega reguleeritakse vanema hooldusõigust, või kokkulepe vanema hooldusõiguse kohta seoses mis tahes alaealiste lastega, kui kohus ei ole selles küsimuses varem otsust teinud;

kokkulepe elatise maksmise kohta seda vajavale abikaasale;

kokkulepe ühise kodu kasutamise kohta;

tõend abieluvaralepingu kohta, kui selline leping on olemas.

Kui esitatud dokumentides ei ole märgitud teisiti, siis eeldatakse, et kokkulepped hõlmavad nii menetlusperioodi kui ka sellele järgnevat perioodi (tsiviilseadustiku artikli 272 lõige 4).

Vastastikusel kokkuleppel aset leidva lahusele- või lahutusmenetluse algatamiseks esitatakse perekonnaseisuametile (*conservatória do registo civil*) abikaasade või nende esindajate allkirjastatud avaldus. Avaldus esitatakse koos eespool nimetatud dokumentide ja abielutõendiga (13. oktoobri 2001. aasta dekreet-seaduse nr 272/2001 (prokuratuuri ja perekonnaseisuametite pädevusse kuuluvad menetlused) artikli 14 lõiked 1 ja 2).

Pärast avalduse saamist kutsub perekonnaseisuametnik abikaasad kohtumisele, mille käigus kontrollitakse, kas õiguslikud eeltingimused on täidetud (tsiviilseadustiku artikli 1776 lõige 1). Kohtumisel teavitatakse abikaasasid perelepituse teenuste olemasolust. Kui abikaasad soovivad ikkagi abielu lahutada, vaadatakse kokkulepped läbi ja abikaasad palutakse neid muuta, kui nende kokkulepetega ei kaitsta nõuetekohaselt ühe abikaasa või laste huve. Selleks võib teha õigustoiminguid ja koguda tõendeid. Kui õiguslikud tingimused on täidetud ja eespool nimetatud menetlused ellu viidud, rahuldab perekonnaseisuametnik avalduse (13. oktoobri 2001. aasta dekreet-seaduse nr 272/2001 (prokuratuuri ja perekonnaseisuametite pädevusse kuuluvad menetlused) artikli 14 lõige 3).

Kui esitatakse alaealiste laste üle vanema hooldusõiguse teostamist käsitlev kokkulepe, suunatakse menetlus selle esimese astme kohtu juures tegutsevale prokuratuurile (*Ministério Público*), kes on pädev menetlema seda küsimust perekonnaseisuameti asukohajärgses kohtupiirkonnas, et prokuratuuril oleks võimalik avaldada arvamust 30 päeva jooksul (13. oktoobri 2001. aasta dekreet-seaduse nr 272/2001 (prokuratuuri ja perekonnaseisuametite pädevusse kuuluvad menetlused) artikli 14 lõige 4).

Kui prokuratuur leiab, et kokkuleppega ei ole alaealiste huvid nõuetekohaselt kaitstud, võivad avaldajad seda vastavalt nõudmisele muuta või esitada uue kokkuleppe. Viimasel juhul esitatakse kokkulepe uuesti prokuratuurile. Kui prokuratuur leiab, et kokkuleppega on alaealiste huvid nõuetekohaselt kaitstud, või

kui abikaasad on kokkulepet vastavalt prokuratuuri juhistele muutnud, abielu lahutatakse (13. oktoobri 2001. aasta dekreet-seaduse nr 272/2001 (prokuratuuri ja perekonnaseisuametite pädevusse kuuluvad menetlused) artikli 14 lõiked 5 ja 6).

Kui avaldajad ei nõustu prokuratuuri soovitud muudatustega ja kavatsevad ikkagi abielu lahutada ning/või kui esitatud kokkulepetega ei kaitsta piisavalt ühe abikaasa huve, siis nõusolekut ei anta ning lahutusmenetlus edastatakse selle piirkonna kohtule, kus perekonnaseisumet asub (13. oktoobri 2001. aasta dekreet-seaduse nr 272/2001 (prokuratuuri ja perekonnaseisuametite pädevusse kuuluvad menetlused) artikli 14 lõige 7).

Pärast seda, kui asi on suunatud kohtunikule menetlemiseks, vaatab kohtunik abikaasade esitatud kokkulepped läbi ning palub neid muuta, kui nendega ei kaitsta kas abikaasade endi või nende laste huve (tsiviilseadustiku artikli 1778-A lõige 2).

Seejärel määrab kohtunik kindlaks lahutuse tagajärjed küsimustes, mida abikaasad ei ole muutnud. Kui mis tahes kokkulepetega ei kaitsta piisavalt ühe abikaasa huve, võib kohtunik nende huvide kaitsmiseks ja esitatud kokkulepete läbivaatamiseks ette näha toimingud või vajalike tõendite esitamise (tsiviilseadustiku artikli 1778-A lõiked 3 ja 4).

Lahutuse tagajärgede kindlaksmääramisel ei peaks kohtunik mitte ainult kutsuma abikaasasid kokkuleppeid sõlmima, vaid võtma neid kokkuleppeid ka arvesse (tsiviilseadustiku artikli 1778-A lõige 6).

Seejärel tehakse otsus lahutuse kohta vastastikusel kokkuleppel ning vastavasse registrisse tehakse asjakohane kanne (tsiviilseadustiku artikli 1778-A lõige 5).

Kui vastastikusel kokkuleppel taotletava lahuse või abielu lahutamise avaldusele ei lisata mis tahes eespool nimetatud kokkuleppeid, esitatakse asjaomane avaldus kohtule (tsiviilseadustiku artikli 1778-A lõige 1).

Sel juhul esitatakse abielu lahutamise avaldus kohtule. Kui kohtunik on saanud sellise avalduse, vaatab ta abikaasade esitatud kokkulepped läbi ning palub neid kokkuleppeid muuta, kui nendega ei kaitsta kas abikaasade endi või nende laste huve. Kohtunik määrab kindlaks lahutuse tagajärjed seoses küsimustega, milles abikaasad ei ole kokku leppinud, ning selleks ja esitatud kokkulepete kaalumiseks võib ta ette näha toimingute tegemise ja vajalike tõendite esitamise. Lahutuse tagajärgede kindlaksmääramisel ei peaks kohtunik mitte ainult kutsuma abikaasasid kokkuleppeid sõlmima, vaid võtma neid kokkuleppeid ka arvesse. Seejärel tehakse otsus lahutuse kohta vastastikusel kokkuleppel ning vastavasse registrisse tehakse asjakohane kanne (tsiviilseadustiku artikli 1778-A lõiked 2, 3, 4, 5 ja 6).

Kohtulik lahuse või lahutus

Kohtuliku lahuse või lahutuse avaldus esitatakse perekonna- ja alaealiste asjade kohtumajale (*Juízo de Família e Menores*) või sellise kohtumaja puudumise korral tsiviilasjade kohalikule kohtumajale (*Juízo Local Cível*) või üldpädevusega kohtumajale (*Juízo de Competência Genérica*), millel on territoriaalne pädevus (kohtusüsteemi korralduse seaduse (*Lei da Organização do Sistema Judiciário*) artikli 122 lõige 1 punkt c). Territoriaalne pädevus tehakse kindlaks hageja (hagi esitaja) elu- või asukoha järgi (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 72).

Lahutust käsitlevaid sätteid kohaldatakse lahuse suhtes *mutatis mutandis* (tsiviilseadustiku artikkel 1794).

Lahusel lõpeb abikaasade leppimise või abielu lõpetamisega (tsiviilseadustiku artikkel 1795-B).

Mõlemad abikaasad võivad taotleda kohtulikk lahutust, tuginedes vähemalt aasta kestnud *de facto* lahuselule, enam kui aasta kestnud muutustele teise abikaasa vaimses tervises, sest nende muutuste raskusaste seab ohtu kooselu võimalikkuse, abikaasa eemalviibimisele, ilma et temalt oleks vähemalt aasta jooksul saadud ühtegi teadet, ning muudele asjaoludele – olenemata abikaasadele omistatavast süüst –, mis tõendavad abielu pöördumatut lõppemist (tsiviilseadustiku artikkel 1781).

Kannatanud abikaasal on õigus nõuda üldkohtutes hüvitist teise abikaasa tekitatud kahju eest tsiviilvastutust käsitlevate üldtingimuste alusel (tsiviilseadustiku artikli 1792 lõige 1).

Abikaasa, kes on esitanud lahutusavalduse, tuginedes teise abikaasa vaimses tervises toimunud muutustele, peab hüvitama teisele abikaasale abielu lahutamise kaasneva isikukahju. Hüvitisnõue tuleb esitada lahutusmenetluse käigus (tsiviilseadustiku artikli 1792 lõige 2).

Kui abielu lahutamise aluseks on enam kui aasta kestnud muutus abikaasa vaimses tervises ja kui see muutus on nii tõsine, et seab ohtu kooselu võimalikkuse, või kui aluseks on abikaasa vähemalt üheaastane eemalviibimine, ilma et temalt oleks saadud ühtegi teadet, võib abielu lahutamise hagi esitada vaid see abikaasa, kes tugineb muutusele abikaasa vaimses tervises või teise abikaasa eemalviibimisele (tsiviilseadustiku artikli 1785 lõige 1).

Kui abikaasa, kellel on õigus esitada lahutusavaldus, on hooldaja abi vajav täiskasvanu, võib ta abielu lahutamise hagi esitada ise või kui kohus selleks loa annab, võib seda teha tema hooldaja, kui tal on esindusõigus. Kui hooldaja on teine abikaasa, võib abielu lahutamise hagi õigustatud isiku nimel esitada tema mis tahes otsejoones sugulane või kuni kolmanda astme küljjoones sugulane või prokuratuur (tsiviilseadustiku artikli 1785 lõige 2).

Abielu lahutamise õigust ei anta edasi surma korral, kuid abielu lahutamise hagi esitanud isiku pärijad võivad jätkata menetlust pärandvaraga seotud eesmärkidel, kui hageja sureb menetluse ajal; samadel eesmärkidel võib hagi jätkuda kostja pärijate vastu (tsiviilseadustiku artikli 1785 lõige 3).

Kui hagi on esitatud ja seda on võimalik menetleda, määrab kohtunik kindlaks lepituskohtumise kuupäeva ning nii hageja kui ka kostja saavad kutse isiklikuks kohtusse ilmumiseks (tsiviilseadustiku artikli 931 lõige 1).

Kui lepitamine ei õnnestu, proovib kohus saavutada abikaasade vahel kokkuleppe, et lahutada abielu vastastikusel kokkuleppel. Kui selline kokkulepe saavutatakse või kui abikaasad on otsustanud menetluse mis tahes etapis lahutada abielu vastastikusel kokkuleppel, minnakse menetlusega edasi selle alusel *mutatis mutandis* (tsiviilseadustiku artikli 1779 lõige 2).

Kui kohtunik ei suuda saavutada abikaasade vahel kokkulepet lahutada abielu või alustada lahuse vastastikusel nõusolekul, püüab ta aidata sõlmida abikaasadel kokkuleppe seoses elatise maksmise ja vanema hooldusõiguse teostamisega. Samuti püüab kohtunik aidata abikaasadel jõuda vajaduse korral kokkuleppele selles, kuidas kasutatakse menetluse jooksul nende ühist kodu (tsiviilseadustiku artikli 931 lõige 2).

Lepituskohtumise käigus või menetluse mis tahes muus etapis võivad pooled leppida kokku, et lahutus toimub või lahuse algab vastastikusel kokkuleppel, tingimisel et täidetud on vajalikud eeltingimused (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 931 lõige 3).

Ühe või mõlema poole eemalviibimise korral või kui lepitus osutub võimatuks, laseb kohtunik kostjat teavitada sellest, et ta võib hagi 30 päeva jooksul vaidlustada; teate edastamiseks, mida tehakse viivitamata, saadetakse kostjale ka hagiavalduse koopia (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 931 lõige 5).

Kui kostja asukoht ei ole teada ning tema asukoha kindlakstegemiseks on tehtud kõik menetlust käsitlevate õigusaktidega ette nähtud jõupingutused, mis ei ole aga kandnud vilja, siis lepitamiseks ette nähtud päeval ei kohtuta ning kostjat kutsutakse avaliku teate abil üles hagi vaidlustama (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 931 lõige 6).

Pärast seda, kui hagi vaidlustamise tähtaeg on möödunud, järgitakse üldist menetlust. Selle menetluse jooksul tuvastatakse vaidluse ese ja tehakse teatavaks tõendite alused. Menetluse raames toimub lõplik istung, kus esitatakse tõendid. Viimase kohtuistung lõppedes kohtuasja menetlemine lõpetatakse ja kohtuasi antakse kohtunikule, kes teeb otsuse 30 päeva jooksul (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 932).

Vastuhagis võib taotleda lahusele isegi juhul, kui hageja on taotlenud abielu lahutamist. Kui hageja on taotlenud lahusele, võib kostja esitada vastuhagis ka abielu lahutamise avalduse. Sellistel juhtudel tuleb võimaldada lahutus, kui hagi ja vastuhagi rahuldatakse (tsiviilseadustiku artikkel 1795).

Abielu kehtetuks tunnistamine

Abielu kehtetuks tunnistamisele ei saa tugineda ei kohtus ega kohtuväliselt seni, kuni konkreetset sel eesmärgil esitatud hagiga seoses on tehtud kohtuotsus, millega abielu tunnistatakse kehtetuks (tsiviilseadustiku artikkel 1632).

Selline hagiavalduis esitatakse perekonna- ja alaealiste asjade kohtumajale, kusjuures alguses hagiavalduises tuleb kaitsevaidete kujul määrata ära menetluse pooled, kirjeldada asjakohaseid asjaolusid ja esitada oma taotlus (kohtusüsteemi korralduse seaduse artikli 122 lõike 1 punkt d).

Sellise hagiavalduise esitamise õigus sõltub hagi alustest (*vt vastus 8. küsimusele*).

Abielu kehtetuks muutmise asjaolude põhjal võivad abielu kehtetuks tunnistamise hagi esitada või sellist menetlust jätkata abikaasad või nende otsejoones sugulased või kuni neljanda astme küljjoones sugulased, abikaasade pärijad ja lapsendajad ning prokuratuur. Peale selle võib seda teha hooldaja või eestkostja alaealise puhul ning vaimse tervise häirest tuleneva keelu või teovõimete puhul ning õigusrikkuja esimene abikaasa bigaamia korral (tsiviilseadustiku artikkel 1639).

Abielu kehtetuks tunnistamist eksitava isikuteabe esitamise tõttu võivad taotleda abikaasad ise või mis tahes isikud, keda abielu mõjutab. Muudel nõusoleku puudumisega seotud juhtudel võib hagi abielu kehtetuks tunnistamiseks esitada vaid see abikaasa, kes nõusolekut ei andnud. Nende sugulased, otsesed hõimlased, pärijad või lapsendajad võivad aga menetlust jätkata, kui hageja menetluse ajal sureb (tsiviilseadustiku artikkel 1640).

Hagi abielu kehtetuks tunnistamiseks nõusolekuga seotud puuduste alusel võib esitada vaid see abikaasa, kes kannatas vea tõttu või kellele avaldati sundi. Nende sugulased, otsesed hõimlased, pärijad või lapsendajad võivad aga menetlust jätkata, kui hageja menetluse ajal sureb (tsiviilseadustiku artikkel 1641).

Hagiavalduise abielu kehtetuks tunnistamiseks tunnistajate puudumise tõttu võib esitada vaid prokuratuur (tsiviilseadustiku artikkel 1642).

Hagi abielu kehtetuks tunnistamiseks võib kehtetuks tunnistamist põhjustavate asjaolude alusel esitada järgmise aja jooksul:

alaealiste, dementsusdiagnoosiga või hooldaja abi vajavate teovõimete täiskasvanute puhul, kui hagi esitab eespool mainitud teovõimete isik, kuni kuus kuud pärast täisealiseks saamist või teovõimete või hooldusvajaduse lõppu või läbivaatamist; kui hagiavalduise esitab mõni teine isik, siis kolme aasta jooksul alates abielu sõlmimisest, kuid mitte pärast täisealiseks saamist või teovõimete lõppemist (tsiviilseadustiku artikli 1643 lõike 1 punkt a); kolme aasta jooksul alates abielu sõlmimisest, kui isik mõisteti süüdi ühe poole abikaasa mõrva eest (tsiviilseadustiku artikli 1643 lõike 1 punkt b); muudel juhtudel kuue kuu jooksul pärast abielu lõpetamist (tsiviilseadustiku artikli 1643 lõike 1 punkt c).

Vaid prokuratuur tohib esitada hagiavalduise enne abielu lõppemist (tsiviilseadustiku artikli 1643 lõige 2).

Abielu kehtetuks tunnistamise hagiavalduist, mis põhineb asjaolul, et varasem abielu ei ole veel lõppenud, ei saa esitada ega sellist menetlust jätkata, kui poolleli on menetlus bigaamias oleva isiku esimese abielu tühistamiseks või kehtetuks tunnistamiseks (tsiviilseadustiku artikli 1643 lõige 3).

Abielu kehtetuks tunnistamise hagiavalduise, mis põhineb ühe või mõlema abikaasa nõusoleku puudumisel, võib esitada ainult kolme aasta jooksul alates abielu sõlmimisest või kui hageja ei olnud sellest teadlik, siis kuue kuu jooksul alates hetkest, mil ta saab sellest teada (tsiviilseadustiku artikkel 1644).

Õigus esitada hagiavalduis abielu kehtetuks tunnistamiseks nõusolekus sisalduvate puuduste alusel aegub, kui seda avalduist ei esitata kuue kuu jooksul alates puuduse kõrvaldamisest (tsiviilseadustiku artikkel 1645).

Abielu kehtetuks tunnistamise hagiavalduise tunnistajate puudumise alusel võib esitada vaid ühe aasta jooksul alates abielu sõlmimisest (tsiviilseadustiku artikkel 1646).

Algselt hagiavalduisele peavad olema lisatud abieluõend ja võimaluse korral (kui hagiavalduise esitamise aluseks on vanus) asjaomase poole sünnitõend. Pärast seda, kui hagi vaidlustamise tähtaeg on möödunud, järgitakse üldist menetlust, nagu eespool mainitud.

Abielu kehtetuks tunnistamine lõpeb ja abielu loetakse kehtivaks selle sõlmimise hetkest, kui enne abielu kehtetuks tunnistamise otsuse jõustumist ja edasikaebamatuks muutmist leiab aset mis tahes järgmine sündmus:

alaealine laps kinnitab oma abielu perekonnaseisuametniku ja kahe tunnistaja ees pärast täisealiseks saamist (tsiviilseadustiku artikli 1633 lõike 1 punkt a); dementsusdiagnoosiga või hooldaja abi vajava täiskasvanu abielu kinnitab nimetatud isik pärast seda, kui on kohtulikult kindlaks tehtud, et abielu kehtetuks muutat asjaolu enam ei eksisteeri (tsiviilseadustiku artikli 1633 lõike 1 punkt b);

bigaamias oleva isiku esimene abielu tühistatakse või tunnistatakse kehtetuks (tsiviilseadustiku artikli 1633 lõike 1 punkt c);

kui tunnistajate puudumine tuleneb põhjendatud, perekonnaseisuametniku poolt tunnistatud asjaoludest, tingimusel et abielu sõlmimisega seoses ei ole mingeid kahtlusi (tsiviilseadustiku artikli 1633 lõike 1 punkt d).

12 Kas menetluskulude katteks on võimalik saada menetlusabi?

Jah, õigusabiskemi kohaldatakse kõigis kohtutes, olenemata menetluse vormist

(29. juuli 2004. aasta seadus nr 34/2004 (õigusteenuste ja õiguskaitsese kättesaadavuse kohta)).

Lisateabe saamiseks vt teabeleht „Õigusabi“.

13 Kas abielulahutuse, lahusele või abielu kehtetuks tunnistamise otsuse saab edasi kaevata?

Jah. Neid otsuseid võib alati edasi kaevata (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikkel 629).

14 Milline on abielulahutuse, lahusele või abielu kehtetuks tunnistamise õigusliku tunnustuse taotlemise kord selles liikmesriigis, kui otsuse on teinud mõne teise liikmesriigi kohus?

Kui asjaomane otsus on tehtud mõnes Euroopa Liidu liikmesriigis, v.a Taanis (nõukogu 27. novembri 2003. aasta määruse (EÜ) nr 2201/2003 artikkel 31), siis tunnustatakse seda otsust teistes liikmesriikides nõukogu 27. novembri 2003. aasta määruse (EÜ) nr 2201/2003 alusel.

Kui otsus on tehtud Taanis, kohaldatakse välisriigi kohtuotsuse läbivaatamist käsitlevat erimenetlust (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 978 jj).

Välisriikide kohtuotsuste läbivaatamise ja kinnitamisega seotud küsimustes pädev kohus on selle piirkonna apellatsioonikohus (*tribunal da relação*), kus elab isik, kelle vastu kohtuotsust taotletakse (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 979).

Selle menetluse käigus esitatakse läbivaadatav otsus koos hagiavalduisega ning vastaspoolt teavitatakse sellest avalduisest ja talle antakse 15 päeva vastuse esitamiseks. Sellele vastusele võib hageja omakorda vastata kümne päeva jooksul alates kostja vastusest teavitamisest (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 981).

Kui pooled on esitanud kõik oma väited ning tehtud on kõik asjakohased toimingud, antakse kõik dokumendid menetlusosalistele ja prokuratuurile 15 päevaks tutvumiseks (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 982 lõige 1).

Kohtuotsuse tunnistamiseks peavad olema täidetud järgmised tingimused:

peavad puuduma kahtlused kohtuotsust sisaldava dokumendi autentsuse või otsuse usaldusväärsuse kohta;

kohtuotsus peab olema muutunud lõplikuks vastavalt selle riigi õigusnormidele, kus see otsus tehti;

kohtuotsuse peab olema teinud selline välisriigi kohus, kelle pädevus on kindlaks määratud seaduse alusel, ning otsus ei tohi olla tehtud Portugali kohtute ainupädevusse kuuluvas küsimuses;

tugineda ei saa sama kohtuasja samaaegsele menetlemisele teises kohtus (*lis alibi pendens*) või Portugali kohtus menetletud asjaga seoses tehtud

jõustunud kohtuotsusele (*res judicata*), välja arvatud juhul, kui menetlus algatati esmalt välisriigi kohtus;

kostjale peab olema kohtuotsus kätte toimetatud nõuetekohaselt vastavalt otsuse teinud kohtu asukohariigis kehtivatele nõuetele ning menetluse käigus

peab olema järgitud kaitseõiguse ja menetlusosaliste võrdse kaitse põhimõtteid;

tegemist ei tohi olla otsusega, mille tunnistamisega kaasneks olukord, mis oleks täielikult vastuolus Portugalis kehtivate rahvusvahelise avaliku korra põhimõtetega.

(Tsiivilkohtumenetluse seadustiku artikkel 980)

15 Millisesse kohtusse peaksin pöörduma, kui soovin vaidlustada abielulahutuse, lahusele või abielu kehtetuks tunnistamise otsuse tunnustamist, kui otsuse on teinud mõne teise liikmesriigi kohus? Milline on menetluse kord eespool nimetatud juhtudel?

Kui asjaomane pool otsustab taotleda abielulahutust, lahusele või abielu kehtetuks tunnistamist käsitleva otsuse tunnustamist Euroopa Liidu liikmesriigis, v. a Taanis, tuleb taotlus esitada perekonna- ja alaealiste asjade kohtumajale (kohtusüsteemi korralduse seaduse artikkel 122). Territoriaalset pädevust omav kohus tehakse kindlaks selle liikmesriigi riigisiseste õigusnormide alusel, kus tunnustamise taotlus esitatakse.

16 Millise riigi õigust lahutusmenetluses kohaldatakse, kui abikaasad ei ela selles liikmesriigis või on eri riikide kodanikud?

Vastavalt riigisisestele kollisiooninormidele kohaldatakse lahutuse ja lahusele küsimuste puhul abikaasade ühise päritoluriigi õigust. Kui abikaasadel ei ole sama riigi kodakondsus, kohaldatakse nende ühise hariliku viibimiskoha järgset õigust. Ühise hariliku viibimiskoha puudumise korral kohaldatakse selle riigi õigust, millega on abikaasade pereelu kõige rohkem seotud (tsiviilseadustiku artikli 52 lõiked 1 ja 2).

Kui aga abielu jooksul on kohaldatav õigus muutunud, võib lahusele või lahutuse võimaldamisel aluseks võtta vaid need asjaolud, mis on asjakohased nende esinemise ajal (tsiviilseadustiku artikli 55 lõige 2).

Kohaldatavad õigusaktid

[Portugali tsiviilseadustik](#)

[Portugali rahvastikuregistri seadustik](#)

[Portugali tsiviilkohtumenetluse seadustik](#)

[Prokuratuuri ja perekonnaseisuaamete pädevusse kuuluvad menetlused](#)

[Normatiivne määrus nr 13/2018](#)

[Kohtusüsteemi korralduse seadus](#)

[Õiguskaitse kättesaadavus ja võimalus pöörduda kohtusse](#)

[Nõukogu 27. novembri 2003. aasta määrus \(EÜ\) 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega](#)

Lõppmärkus

Sellel teabelehel esitatud teave on üldine ega ole ammendav. See ei ole siduv kontaktpunkti, tsiviil- ja kaubandusasju käsitleva Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku, kohtute ega ühegi teise isiku jaoks. See ei asenda vajadust tutvuda kehtivate õigusaktidega.

See veebileht on osa portaalist „Teie Euroopa“.

Sooviksime teilt [tagasisidet](#) selle kohta, kui kasulikuks peate sellel esitatud teavet.

Your
Europe

This webpage is part of an EU quality network

Viimati uuendatud: 23/05/2024

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õiguslase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.